

O socialismu.

Píše Karel Beránek.

ÚVODEM.

Ve straně demokratické chystá se válečné tažení proti živlům socialistickým. Tak alespoň oznamovaly nedávno časopisy. Výprava ta namířena jest proti milionáři a vydavateli žlutých žurnálů Hearstovi, proti obecnímu vlastnictví reprezentovanému Dunnem v Chicagu, Johnsonem v Clevelandě a Hearstem v New Yorku.

Uvádím zámyslně zprávu tu, abych ukázal, jak nedostatečně pochopován jest posud socialismus v kruzích politiků a žurnalistů. Obecní ani státní vlastnictví veřejných prospěšností není samo o sobě socialismem. Nejdokonaleji vypracovanou a spravovanou sítí železných drah má zpátečnické Prusko, nejrozsáhlejší sítí obecních drah má Vídeň, která vlastní také elektrárnu plynárnu, vodárnu a jatky a přece nikdo neodvázá se tvrdit, že by vláda pruská, jež je též majitelkou dolů, byla ovládnuta ideami socialistickými, nebo že by starosta Lueger ve Vídni byl socialistou.

Radostně chápu se příležitosti, abych jako socialista pokusil se o vysvětlení tohoto myšlenkového proudu a společenského hnutí a abych poukázal na nynější stav socialismu v Americe i v cizině.

Chci býti jasným, prostým a srozumitelným a nevyhýbám se nijak diskusi. Naopak bude mi vítána. Jen jedno podotknout přede mnou. Nebudu odpovídat na případné námítky nebo polemiky leč až řada mých článků bude ukončena. Je to nutno z dvou hlavních důvodů. Předně, látka sama je příliš rozsáhlou a je tudíž nutno se omezit na podstatné rysy, a polemiky nevyhnutelně zavádějí k podrobnostem často malicherným. Za druhé, vážím si pohostinosti poskytnuté mi Pokroem Západu a nehodlám ho zneužít tou měrou, abych čtenářstvo, jež má zájem na věcech jiných připravoval o příliš mnoho místa.

Předem však poznamenávám, že nehodlám se zabývatí pomluvkami socialismu. Otázka dělení, která strašila a snad posud straší v hlavách některých odpůrců socialismu jest pro mne věc odbytou. Stejně i předsudek chovaný vůči socialistům jako lidem, považovaným za lenochy, štváče, atd. nehodlám vyvracet. Víím, že obracím se k čtenářstvu myslícím, které chce poučení vážné, informaci správnou a tu podati bude mojí hlavní snahou.

V závěrečném článku pak uvedu literaturu, která sloužiti může k dalšímu studiu. — A jedno těšilo by mne více než co jiného. Kdyby ti čtenáři Pokroku Západu, kteří by si přáli informaci dalších obrátili se na mne osobně. Adresu sdělí redakce. Není vždy třeba s takovými dotazy, nemají-li snad významu všeobecného, obracet se na list.

Plán můj je tento: V prvním článku pojednám o socialismu jako teorii společenského vývoje. Článek druhý bude věnován hospodářským silám působícím ve prospěch socialismu. Ve článku třetím pokusím se ukázati na činitele kulturní, mravní a právní, kteří přispívají k šíření tohoto se tohoto učení. Článek čtvrtý vysvětlí vzájemný poměr dělnického hnutí a socialismu. Pátá úvaha věnována bude poměru ostatních stavů k socialismu. Šestá zabývá se bude socialismem po stránce politické. Závěrečná kapitola pojedná o vyhídkách socialismu v Americe.

I.

Doby společenských bouří a převratů byli vždy provázeni snahami o zavedení společenského řádu, který by zrušil rozdíly stavovské, či jak jsme nyní navykli říkat rozdíly třídní. Křesťanství, které bylo příznakem pádu nejen říše římské, ale i starověké společnosti, rovněž obsahovalo snahy podobné, které ovšem staly se kacířskými, jakmile se ustanovil nový řád věcí, jakmile společenský řád založený na otroctví ustoupil novému, založenému na nevolnictví.

A když v prvých dobách, kdy obyvatelstvo městské nabylo významu a domáhalo se vlivu, došlo k bojům a bouřím, které vzaly na se ráz náboženský, tu opět uplatnily se snahy podobné. Kommunismus Táborů jest jenom jednou kapitolou z tohoto dějinného vývoje.

Snahy ty byly potřeny vždy, když nový řád věcí nastoupil vládu, ale vždy znovu a znovu objevovaly se v dějinách, když společnost změnila svoje složení.

Je věcí zcela běžnou, hovoří-li se, či píše-li se o pádu říše římské, o rozkladu antické starověké společnosti. Nikdo nepozastaví se nad tím, když čte nebo slyší, že společnost feudální zašla na vždy v revoluci francouzské a ve hnutí roku 1848. Ale považuje se za věc naprosto nemožnou, že by i pro společnost dnešní nadešla doba zahynutí. Společnost kapitalistická nebyla tu přece před dvěma, třemi sty lety. Je plodem dlouhého dějinného vývoje lidstva, ale není nikterak posledním slovem tohoto vývoje. Zajde, jako zašly její předchůdci. Ustoupí společnosti jiné, jako kdysi ustoupila společnost feudální společnosti kapitalistické.

To jest, myslím, jasno a pochopitelné každému rozumnému člověku. Ale ovšem, ti, které zájem poutá k dnešní společnosti, k dnešnímu společenskému řádu, ti rádi zapomínají na to, že společenský řád ten se povolna vytvářel za dob, kdy ještě každý šlechtic pevně věřil, že jeho třída, jeho kasta bude tu stále a bude vládnout na věky. A zámyslně přehlížejí tyto intereso-ované příslušníci tříd dnes vládnoucích příznaky, které svědčí o tom, že i v této společnosti dnešní působí jisté síly, proudy a směry, které jednak rozkládají strukturu (složení) dnešní společnosti, jednak tvoří prvky společnosti budoucí.

A jest dále massa, jsou široké vrstvy lidu, které rovněž se domnívají — že to tak býti musí. U těch není však příčinou této víry zájem, nýbrž bezstarostnost, nevědomost, lhostejnost.

Socialismus je naukou o vývoji společnosti, o změně společenského řádu. Ovšem ne každá nauka o vývoji společnosti, o změně společenského řádu jest socialismem. Mohl by povstat někdo a učít, že, společnost až dospěje k určitému stupni vývoje, vrátí se raději zpět k společenským řádům minulosti. Bylo by to ovšem učení nerozumné, nesmyslné, ale nauka o vývoji společnosti, o změně společenského řádu byla by to přece. Jest tedy třeba k definici socialismu po této stránce ještě dodatku. A dodatek ten by zněl asi takto: ve směru společenského vlastnictví.

To jest ovšem definice (určení) hodně široká. Ale pak skutečně zahrnuje i socialisty radikální, kteří žádají společenskou vlastníctví všech potřeb životních, t. z. komunisty, (odvozeno od slova commune — společný), i kolektivisty, kteří tvrdí, že vývoj společnosti směřuje ke změně společenského řádu ve směru společenského vlastnictví výrobních prostředků. Ale ani tak, myslím, ještě není

naprosto určitou definice podaná. Má opravdu tu vadu, že by se dle ní mohli na př. stoupenci obecního vlastnictví považovati také za socialisty. Je třeba poukázati k tomu, co socialisty liší od těchto lidí, je třeba stanoviti jistou hranici, která jasněji ukazuje, jak daleko jde pouhé reformování dnešní společnosti a kde začíná změna společenského řádu.

Definice konečná pak by zněla takto: Socialismus jest naukou o vývoji společnosti, o změně společenského řádu ve směru společenského vlastnictví a odstranění rozdílu třídních.

Dlužno ovšem míti na paměti, že definice ta vztahuje se k dnešnímu hnutí socialistickému, neboť kdyby měly býti zahrnuty i systémy zapadlé a opuštěné, jako saintimonism, fourierism atd., bylo by potřebí rámcem ten ještě poněkud uvolnit. Fourier na příklad našel ve své soustavě dosti místa i pro kapitál a kapitalisty. Ale soustava ta, ač geniálně promyšlená, byla přece jen příliš ovocem přání svého původce, než aby mohla dojíti svého uskutečnění.

Nesmíme zapomenouti, že socialismus jest naukou, která se nevztahuje pouze na politický život společnosti, nýbrž zahrnuje, a možno říci, v přední řadě zahrnuje i život hospodářský. Že také počítá a počítati musí i s činiteli kulturními ukážeme později.

Odpor vědecky založený a zdůvodněný odpor proti socialismu jest možným jen na tomto základě:

Buď bylo by nutno dokázat, že dnešní společnost je posledním stupněm vývoje, že sice můžeme očekávati změny podružné, ale že nenastane podstatná změna společnosti, nebo by odpůrci socialismu musili dokázat, že příští stupeň vývoje bude jiným, než socialistickým. O důkazech podobných zřídka kdy slyšíme se strany odpůrců socialismu, s nimiž se v životě setkáváme.

Socialisté jsou tedy ve smyslu tohoto článku všichni, kdož uznávají, že společnost dnešní ustoupí piti musí společnosti nové, zorganizované na základě společenského vlastnictví a na základě společenského, ne pouze občanské rovnosti lidí.

Je přirozeno, že ti, kdož se k názorům podobným přiznávají, nemusí býti ani členy socialistické strany a přece jsou socialisty.

Ale jest ovšem přirozeno, že lidé tací nemohou býti také řádnými členy a příslušnými stran jiných, tedy na př. republikánské a demokratické. Ovšem stane se časem, že socialista, opravdový, přesvědčený socialista je společenskými vztahy a poměry poután k některé z těchto stran, ale strana taková sama se obyčejně dříve či později členů takových zřídka. Professor dr. Menger mohl na p. jako rektor university vídeňské býti na zemském sněmu členem strany liberální, ale ve spisech svých, "Nové státovědě" i "Nové mravovědě" jest rozhodně socialistou. Stejně Owen mohl jíti v celé řadě věcí s anglickými liberály, a přece — byl socialistou.

Socialism jako strana politická organizován byl teprve r. 1847, jako proud myšlenkový je mnohem starším. (Pokr.)

CHAS. H. STILLER

vlastní vzorně zařízený

Hostinec

na severozáp. rohu 13. a Howard ul. v Omaze.

Má na skladě vždy nejlepší importované i domácí

vína a likéry.

Storzův ležák vždy na čepu. Chutný zákusek vždy po ruce.

Zastavte se na jednu. 42

HOTEL PRAGUE ČESKÝ HOSTINEC

u města Prahy.

na rohu 13. a William ul., Omaha.

Čistě a pohodlně zařízené pokoje pro cestující, jakož i výborná česká strava a vzorná obsluha. V hostinci obdržíte výtečný STORZŮV LEŽÁK nejlepší druhy vín a likérů a nejjemnějších doutníků.

Krajané, zavítáte-li do Omahy návštěvou, ubytujte se v hotelu Praha a ušetřte nejenom peněz, ale zbabíte se i vládkých nuzů. Tel. A1814. O přízeň krajanů žádá VINCENC J. DOBROVSKÝ.

Nejstarší a nejlepší místo pro schůzku jest

ED. MAURERA RESTAURANT A HOSTINEC

v čis. 1306 Farnam ul.

Pravá importovaná piva na čepu. Píseňalce z Mělfanského pivovaru v Plzni v Cechách, Hobrau Munich Bavoria pivo. Pivo Anheuser-Busch a světoznámé Faust získalo rozáblou reputaci. Kavárna pro dámy nalézá se na druhé podlaže. 401f

Nejoblíbenější středisko Čechů z Omahy i venkova jest

Elegantně zařízený HOSTINEC

.....kterýž vlastní.....

JOS. NOVÁK, č. 424 již. 15. a Howard ul.

Výtečný Krugův "Cabinet" stáje na čepu, jakož i nejlepší piva lahová. Na skladě má pouze ta nejlepší vína, jemné likéry a výborné doutníky. Chutný zákusek vždy po ruce. O hojnou přízeň krajanů žádá JOS. NOVÁK.

HIGHEST AWARD

1898, at

TRANSMISSISSIPPI & INTERNATIONAL EXPOSITION,

OMAHA, U.S.A.

Dvanáct příčin,

proč Herova čistá sladová whisky získává si přízně přes všechny jiné kořalky, škotské, irské, kanadské, neb domácí, jest:

1. Poněvadž je šťastnou kombinací, všech bez chyb kterékoli v nich.
2. Poněvadž předčí v jemnosti a lahodnosti příchuti všechny, co bylo dosud vyrobeno a uvedeno do trhu.
3. Poněvadž zamlouvá se rovnou tak znalci, jako jemně chuti a žaludku žen a nemocných.
4. Poněvadž její výši jakosti, chuti a čistoty stala se oblibou u lékařů, v rodinách, za nálevnou, jakož i za kredencí.
5. Poněvadž předčí všechny ostatní kořalky na dělení horkých nápojů a na přimísení do sodovky.
6. Poněvadž jest to jediná sladová whisky, nabízená přímo od vinopalníků; není nikdy prodávána v sudech, nýbrž vždy v lahvičkách pod známkou vinopalníků.
7. Poněvadž je vyráběna v jediné z největších vinopalen v zemi, jejíž ochranná známka jest nejlepší zárukou výtečné jakosti.
8. Poněvadž je tou jedinou whisky, prodávanou pod podstatnou zárukou latoty; \$1.00, vyplácí se každému, kdo objeví v ní nějaké škodlivé látky neb umělé zbarvení, příchut' atd.
9. Poněvadž je náležitě vyráběna z nejlepšího látky a nikdy se neproduvá, dokud nedosáhla plného stáří ve vídních skladních.
10. Poněvadž raší si cestu k oblibě svojí vlastní hodnotou, bez vynakládání báječných sum za oznamování, což musí býti přípustno ku coud' zboží a za každé spotřebovateli na konec platí.
11. Poněvadž je nabízena nikoli jako patentní lektvar, silující vyhojení všech neurologických nemocí, užívá se to, čím skutečně je — první třídy silný prostředek, považovaný a skutečný pokrm nejvyšší možná jakosti.
12. Poněvadž prodává se při malém, leči tímto výdělku, opravčodům její výroby a rozejem v ohromném množství, vinopalnou, jež posaz na celostátních daních platí tři miliony dolarů ročně.

WILLOW SPRINGS DISTILLERY, OMAHA, NEB.

Vyrabitelé Golden Sheaf čistě čistá a Bourbon Whiskey a Herovy Eagle jalovcové.